कश्यपोऽसितो देवलो वा।पवमानः सोमः। गायत्री।

प्र स्वानासो रथा इवार्वन्तो न श्रवस्यवः।सोमासो राये अक्रमुः॥ ९.०१०.०१

स्वानासः- महारवाः। रथा इव अर्वन्तः- रथा यथाश्वयुक्तास्तथा गतिभूताः प्राणवन्तः। न- संप्रति। श्रवस्यवः- श्रुत्युपलक्षितवेदनमिच्छन्तः। सोमासः- रसाः। राये- संपदे। अक्रमुः- अगच्छन्॥१॥

हिन्वानासो रथा इव दधन्विरे गभस्त्योः।भरासः कारिणामिव॥ ९.०१०.०२

रथा इव हिन्वानासः- रथा इव गच्छन्तः। भारासः- भाराः। कारिणामिव- भारवाहिनां बाह्वोरिव गभस्त्योः- रसोद्दीपकयोः प्राणापानेशनशक्त्योः। बभसति दीपयन्त्याभ्यां रसमिति गभस्ती प्राणापानेशनशक्ती। आधिभौतिके तु बाहुभ्याम्। बभसति दीपयन्ति निर्मथ्नन्त्याभ्यामग्निमिति गभस्ती बाहू। दधन्विरे- धीयन्ते।॥२॥

राजानो न प्रशस्तिभिः सोमासो गोभिरञ्जते।यज्ञो न सप्त धातृभिः॥ ९.०१०.०३

यज्ञः- उपासनम्। सप्त धातृभिः- सप्तभूमिकाधारणाभिः। न- सङ्गतं यथा भवति तथा। राजानः- लोकरञ्जका महापुरुषाः। प्रशस्तिभिः- स्तोत्रैः। न- इव। सोमासः- रसाः। गोभिः- चित्किरणैः। अञ्जते- संमिश्रिता भवन्ति॥३॥

परि सुवानास इन्दवो मदाय बर्हणा गिरा।सुता अर्षन्ति धारया॥ ९.०१०.०४

परि- परितः। सुवानासः- निष्पादिताः। इन्दवः- हृदयस्पर्शिनः। सुताः- रसाः। बर्हणा गिरा- महता मन्त्रेण। धारया- अविच्छिन्नया। मदाय- तृप्तये हर्षाय। अर्षन्ति- गच्छन्ति॥४॥

आपानासो विवस्वतो जनन्त उषसो भगम्।सूरा अण्वं वि तन्वते॥ ९.०१०.०५

Dr. Rangani
WEBOLIM

विवस्वतः- ज्योतिष्मत उपासकस्य। आपानासः- अनुभवभूताः। उषसः- ज्ञानोदयदेवतायाः। भगम्- सौभाग्यम्। जनन्तः- उत्पादयन्तः। सूराः- विदुषो रसाः। अण्वम्- चित्तस्य अण्वीं धारणाम्। वि तन्वते- विस्तारयन्ति ॥५॥

अप द्वारा मतीनां प्रत्ना ऋण्वन्ति कारवः। वृष्णो हरस आयवः॥ ९.०१०.०६

प्रत्नाः- सनातनाः। कारवः- कर्तारः। आयवः- प्राणाः। वृष्णः- वर्षकस्य रसस्य। हरसे- आहरणाय। मतीनां द्वारा- चित्तबन्धनानि। अप ऋण्वन्ति- उद्घाटयन्ति ॥६॥

समीचीनास आसते होतारः सप्तजामयः। पदमेकस्य पिप्रतः॥ ९.०१०.०७

समीचीनासः- समीचीनाः। होतारः- देवाह्वातारः। सप्तजामयः- सप्तबान्धवाः भूर्भुवःसुवरादयः। एकस्य- सोमस्यैकस्य। पदम्- स्थानम्। पिप्रतः- उपासनेन पूरयन्तः। आसते- उपविशन्ति। दृढा भवन्तीति भावः ॥७॥

नाभा नाभिं न आ ददे चक्षुश्चित्सूर्ये सचा। कवेरपत्यमा दुहे॥ ९.०१०.०८

नः- अस्माकम्। नाभा- नाभ्या मुख्यांशेन सारांशेनेति भावः। नाभिम्- यज्ञस्य सारांशं सोमम्। आ ददे। यथा। चक्षुः- दृष्टिशक्तिः। सूर्ये- भास्करेण। सचा- सह सङ्गता भवति तथा। अधिपिण्डस्याध्यण्डेन संबन्धोऽत्र उच्यते। कवेः- क्रान्तदर्शिनः। अपत्यम्- उत्पन्नं रसम्। आ दुहे ॥८॥

अभि प्रिया दिवस्पदमध्वर्युभिर्गुहा हितम्। सूरः पश्यति चक्षसा॥ ९.०१०.०९

सूरः- विद्वान्। चक्षसा- क्रान्तदर्शनेन। अभि- अभितः। प्रिया- प्रियम्। अध्वर्युभिः- ध्वररहितैरुपासकैः। गुहा हितम्- हृदयगुहायां सम्यक् स्थापितम्। दिवस्पदम्- सोमस्य चित्ताकाशगतं स्थानम्। पश्यति- अनुभवति ॥९॥

Dr. Rangaji
WEBOLIM